

राष्ट्रीय बातम्या

दिल्ली सौर धोरण-2024

- 2027 पर्यंत दिल्लीच्या विजेच्या वापरपैकी 20% सौर ऊर्जेतून करण्याचे सरकारचे उद्दिष्ट आहे.
- या धोरणाच्या अंमलबजावणीसाठी सरकारने ₹570 कोटींची तरतूद केली आहे.

घरगुती बिलांवर परिणाम

- सौरऊर्जा निर्माण करणाऱ्या कुटुंबांचा वापर महिन्याला 200 युनिटपेक्षा कमी असल्यास त्यांचे बिल शून्यावर येऊ शकते.
- उदाहरण: जर घर 400 युनिट वापरत असेल परंतु 100 युनिट सौर उर्जा निर्माण करत असेल, तर त्यांना फक्त 300 युनिटससाठी शुल्क आकारले जाईल.
- डिझेल जनरेटरमधून होणारे वायू प्रदूषण कमी करणे हे धोरणाचे उद्दिष्ट आहे.
- महागाई रोखण्यासाठी घरांसाठी शून्य वीज शुल्क आणि उद्योगांची बिले कमी करणे.

केंद्राने सिमीवरील बंदी 5 वर्षासाठी वाढवली

- 2001 मध्ये बेकायदेशीर क्रियाकलाप (प्रतिबंध) कायदांतर्गत सिमीला "बेकायदेशीर संघटना" म्हणून घोषित करण्यात आले.
- कारणे:** केंद्रीय गृहमंत्रालयाने सिमीचा दहशतवादात सहभाग, शांतता भंग आणि भारताच्या सार्वभौमत्व, सुरक्षा आणि अखंडतेला धोका असल्याचे नमूद केले आहे.

विस्ताराचे कारण:

- मंत्रालयाने सिमीचा दहशतवादात सहभाग, शांतता बिघडवणे आणि भारताच्या (भारत) सार्वभौमत्व, सुरक्षा आणि अखंडतेला धोका असल्याचे नमूद केले.
- 2006 ते 2014 दरम्यान केलेल्या गुन्ह्यांसाठी दोषी ठरलेल्या 11 घटनांसह मागील पाच वर्षात माजी सिमी कार्यकर्त्यांविरुद्ध 17 प्रकरणे नोंदवण्यात आली आहेत.
- ताज्या प्रकरणांमध्ये 25 ऑगस्ट 2019 रोजी राजस्थानच्या सर्वाई माधोपूर येथील गंगापूर पोलिस स्टेशनमध्ये "विहिंपच्या स्थापना दिवशी विश्व हिंदू परिषदेच्या (व्हीएचपी) रॅलीवर जामा मशिदीच्या वरच्या भागातून दगडफेक केल्याबद्दल" नोंदवलेल्या दोन प्रथम माहिती अहवालांचा (एफआयआर) समावेश आहे.

भारतीय मुद्रांक विधेयक, 2023

- केंद्राने विद्यमान इंडिया स्टॅम्प कायदा, 1899 च्या जागी नवीन भारतीय मुद्रांक विधेयक, 2023 आणण्याचा प्रस्ताव दिला आहे.

मुख्य बदल:

- तरतुदी राज्ये आणि केंद्राला मुद्रांक शुल्कासाठी नवीन साधने सादर करण्यास परवानगी देतात.
- या विधेयकात जहाजे आणि जहाजांसाठी असलेली ड्युटी सूट मागे घेण्याची सूचना केली आहे.
- महसूल प्राप्ती जारी करण्यासाठी आर्थिक उंबरठ्यामध्ये 20 रुपयांवरून 1,000 रुपयांपर्यंत वाढ.
- डिजिटल स्वाक्षरीसाठी तरतुदींचा समावेश.
- माहिती तंत्रज्ञान (IT) कायदा, 2000** द्वारे परिभाषित केल्यानुसार इलेक्ट्रॉनिक रेकॉर्ड आणि स्वाक्षरीसह "स्वाक्षरी केलेले" आणि "स्वाक्षरी" याचा अर्थ "अंमलबजावणी" आणि "अंमलबजावणी केली" सारख्या शब्दांची पुनर्व्याख्या.

भारतात संशोधन आणि नवोपक्रमाला चालना

- अर्थमंत्री निर्मला सीतारामन यांच्या अंतरिम अर्थसंकल्पीय भाषणात 1 लाख कोटी रुपयांच्या निधीची घोषणा केली.
- निधी किमान किंवा शून्य व्याजदरावर उपलब्ध असेल.
- सूर्योदय क्षेत्रातील संशोधन आणि विकासासाठी खाजगी क्षेत्रातील गुंतवणुकीला प्रोत्साहन देण्याच्या उद्देशाने.
- नॅशनल रिसर्च फाउंडेशन विधेयक
- DST ने नॅशनल रिसर्च फाउंडेशनसाठी 2024-25 मध्ये ₹2,000 कोटी वाटप केले.

बद्दल:

- संपूर्ण भारतातील शैक्षणिक आणि संशोधन संस्थांमध्ये संशोधन आणि विकास (R&D) ची बीजे, वाढ आणि प्रोत्साहन देण्यासाठी राष्ट्रीय संशोधन प्रतिष्ठान (NRF) स्थापन करण्याचे या विधेयकाचे उद्दिष्ट आहे.

राष्ट्रीय क्वांटम मिशन

- नॅशनल क्वांटम मिशन, डीएसटीच्या बहुचर्चित योजनेसाठी प्रथमच ₹2,819 कोटींची तरतूद करण्यात आली आहे.

बद्दल:

- माननीय पंतप्रधान श्री नरेंद्र मोदी यांच्या अध्यक्षतेखाली केंद्रीय मंत्रिमंडळाने 19 एप्रिल 2023 रोजी राष्ट्रीय क्वांटम मिशन (NQM) ला मंजूरी दिली.

- मिशनच्या उद्दिष्टांमध्ये सुपरकंडक्टिंग आणि फोटोनिक तंत्रज्ञानासारख्या विविध प्लॅटफॉर्मवर 8 वर्षांत 50-1000 भौतिक क्यूबिट्ससह इंटरमीडिएट-स्केल क्वांटम संगणक विकसित करणे समाविष्ट आहे.

महाराष्ट्र राज्य बातम्या

महाराष्ट्र भारतात फेरेरो अकादमी आणणार आहे

- लक्षवेध योजनेचा एक भाग म्हणून, महाराष्ट्र सरकारने राज्यात रॅकेट खेळ विकसित करण्यासाठी स्पेनच्या जेसी फेरेरो टेनिस अकादमीशी करार केला आहे.
- कार्यक्रमांतर्गत, JCFTA महा टेनिस फाऊंडेशन (MTF) आणि राज्यातील क्रीडा प्रशासकीय मंडळ (MSLTA) सोबत खेळाडूंना तसेच प्रशिक्षकांना नवीनतम प्रशिक्षण पद्धतीद्वारे प्रशिक्षित करण्यासाठी काम करेल.
- भारताची अव्वल महिला खेळाडू अंकिता रैनाचे प्रशिक्षक हेमंत बेंद्रे या कार्यक्रमाचे प्रमुख असतील.

विचार करा:

- लक्षवेध योजनेबद्दल वाचा

ज्यांच्या कुणबी जातीच्या नोंदी सापडल्या त्या मराठ्यांचे नातेवाईक कुणबी म्हणून महाराष्ट्र सरकार ओळखणार

- महाराष्ट्र सरकारने एक अधिसूचना जारी करून मराठा समाजातील सदस्यांच्या रक्ताच्या नातेवाइकांना कुणबी वंशाचे दस्तऐवजीकरण केले आहे.
- कुणबी समाज, एक कृषीप्रधान समुदाय, इतर मागासवर्गीय (OBC) श्रेणी अंतर्गत येतो, तर मराठ्यांना सध्या आरक्षणाचा लाभ मिळत नाही.
- "सगे सोयरे" (रक्ताचे नातेवाईक) मध्ये एकाच जातीतील पिढ्यान्पिढ्या जवळच्या कुटुंबातील सदस्यांचा समावेश होतो.
- ओबीसी सवलती मागणाऱ्या काही मराठा गटांच्या मागण्यांचे निराकरण करण्याचा या हालचालीचा उद्देश आहे.

ठाण्याचा मासुंदा तलाव: 1200 वर्षे जुना

- मासुंदा तलाव, ज्याला उपवन तलाव असेही म्हटले जाते, हा महाराष्ट्रातील ठाणे येथील 1200 वर्षे जुने कृत्रिम तलाव आहे.
- 9व्या शतकात शिलाहार घराण्याने तलाव बांधला होता. हा मुळात सिंचन आणि पिण्याच्या पाण्यासाठी वापरले जात असे.

बद्दल:

- एकेकाळी ठाणे हे तलावांचे शहर म्हणून ओळखले जात होते.
- ऐतिहासिकदृष्ट्या ठाण्यात 60 हून अधिक तलाव आणि त्यांच्यासोबत असलेली मंदिरे आहेत.
- ठाणे महापालिका क्षेत्रात आज केवळ 36 तलाव शिल्लक आहेत.

बीटिंग रिट्रीट सोहळा

- बीटिंग रिट्रीट सोहळा हा भारतातील प्रजासत्ताक दिनाच्या उत्सवाचा कळस दर्शवणारा एक उत्साही देखावा आहे.
- 29 जानेवारीच्या संध्याकाळी नवी दिल्लीतील आयकॉनिक विजय चौकात आयोजित केला आहे.
- भारतीय लष्कर, भारतीय नौदल, भारतीय वायुसेना आणि केंद्रीय सशस्त्र पोलीस दल (CAPF) यांचे संगीत बँड प्रतिष्ठित प्रेक्षकांसमोर 31 आकर्षक आणि पाय-टॅपिंग भारतीय धून वाजवतील.
- प्रेक्षकांमध्ये राष्ट्रपती आणि सशस्त्र दलाच्या सर्वोच्च कमांडर श्रीमती. द्रौपदी मुर्मू, उपराष्ट्रपती श्री जगदीप धनखर, पंतप्रधान श्री नरेंद्र मोदी, रक्षा मंत्री श्री राजनाथ सिंह, इतर केंद्रीय मंत्री, वरिष्ठ अधिकारी आणि सामान्य जनता.
- 'सारे जहाँ से अच्छा' या सदैव लोकप्रिय असलेल्या धूनने हा कार्यक्रम संपेल.
- 'बीटिंग रिट्रीट' ची उत्पत्ती 1950 च्या दशकाच्या सुरुवातीस आहे जेव्हा भारतीय सैन्याच्या मेजर रॉबर्ट्सने मासड बँडद्वारे प्रदर्शनाचा अनोखा सोहळा स्वदेशी विकसित केला.

शहीद दिवस

- शहीद दिन, ज्याला शहीद दिवस असेही म्हणतात, हा दिवस अनेक देशांमध्ये त्यांच्या कारणासाठी मरण पावलेल्यांचा, विशेषतः त्यांच्या राष्ट्रासाठी मरण पावलेल्यांचा सन्मान करण्यासाठी आणि स्मरण करण्यासाठी साजरा केला जातो.
- हा दिवस "राष्ट्रपिता" महात्मा गांधी यांच्या हत्येचे प्रतीक आहे.
- 1948 मध्ये नथुराम गोडसेने गांधींची गोळ्या झाडून हत्या केली होती.
- दिल्लीतील बिल्हा भवन येथे प्रार्थना सभेला संबोधित करण्यासाठी ते जात असताना ही भीषण घटना घडली.

राज्य महाविद्यालये निवडणूक साक्षरतेसाठी योजना आखतील

- महाराष्ट्र सरकारच्या उच्च आणि तंत्रशिक्षण विभागाने सर्व राज्य महाविद्यालयांना विद्यार्थ्यांमध्ये निवडणूक साक्षरतेला चालना देण्यासाठी योजना आखण्याचे निर्देश दिले आहेत.
- या उपक्रमाचा उद्देश मतदान प्रक्रियेबद्दल जागरूकता वाढवणे, माहितीपूर्ण सहभागाचे महत्त्व आणि तरुण पिढीमध्ये मतदारांच्या उदासीनतेचा सामना करणे हा आहे.
- भारत निवडणूक आयोग आणि शिक्षण मंत्रालय यांच्यात निवडणूक साक्षरतेवरील सामंजस्य करार (एमओयू) जोडण्यात आला.

एकूण नोंदणीत महाराष्ट्र देशात दुसऱ्या क्रमांकावर आहे

- एकूणच शैक्षणिक नोंदणीच्या बाबतीत महाराष्ट्राने देशात दुसरे स्थान कायम राखले आहे.
- हे सर्व स्तरांवर नागरिकांसाठी शिक्षणाची सुविधा उपलब्ध करून देण्याची राज्याची वचनबद्धता दर्शवते.
- तसेच, राज्यातील पदव्युत्तर आणि पीएचडी अभ्यासक्रमांमध्ये प्रवेश घेऊ इच्छिणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या संख्येत सातत्याने वाढ झाली आहे, जे शिक्षणातील विविध स्तरांवरील ट्रेडमध्ये व्यापक असमानता दर्शवते.
- यूपी पहिल्या स्थानावर आहे.

हरित ऊर्जा, पोलाद प्रकल्प: महाराष्ट्र सरकारने एका दिवसात 3.16 लाख कोटी रुपयांच्या सामंजस्य करारांवर स्वाक्षरी केली

संदर्भ:

- महाराष्ट्र सरकारने एका दिवसात ₹3.16 लाख कोटी किमतीच्या सामंजस्य करारांवर स्वाक्षरी केली, ज्यामुळे हरित ऊर्जा आणि औद्योगिक विकासाच्या दिशेने एक महत्त्वपूर्ण प्रगती झाली.
- हे सामंजस्य करार दोन प्रमुख श्रेणींमध्ये येतात:

हरित ऊर्जा:

- **मूल्य:** सात कंपन्यांसोबत ₹2.76 लाख कोटी सामंजस्य करार
- **फोकस:** वार्षिक 910 किलोटन (KTPA) च्या एकत्रित क्षमतेसह ग्रीन हायड्रोजन प्रकल्प
- **फायदे:** 63,900 नोकऱ्या निर्माण करणे, वार्षिक 511 कोटी किलो कार्बन उत्सर्जन कमी करणे

- **सहभागी कंपन्या:** NTPC ग्रीन एनर्जी, अवडा ग्रीन हायड्रोजन, नूतनीकरण ई-इंधन, आयनॉक्स एअर उत्पादने, L&T ग्रीन टेक, JSW ग्रीन हायड्रोजन, वेलस्पन गोदावरी GH2

स्टील मॅन्युफॅक्चरिंग प्लांट:

- **मूल्य:** ₹40,000 कोटी एमओयू
- **फायदे:** 83,900 नोकऱ्या निर्माण करा, औद्योगिक विकासाला चालना

वॉलमार्ट फाउंडेशनने महाराष्ट्रातील शेतीला बळकट करण्यासाठी 3 अनुदानांची घोषणा केली

- **वॉलमार्ट फाउंडेशनने नुकतेच** महाराष्ट्रातील अल्पभूधारक शेतकऱ्यांना सक्षम करण्यासाठी आणि शेतीला बळकट करण्यासाठी एकूण \$3 दशलक्षपेक्षा जास्तीचे तीन अनुदान दिले.
- या अनुदानाचे लक्ष्य:
- **BAIF डेव्हलपमेंट रिसर्च फाउंडेशन:** 14,700 शेतकऱ्यांवर परिणाम करणारे आदिवासी क्षेत्रांमध्ये (पालघर, नाशिक, जळगाव) मूल्य साखळी उपक्रमांद्वारे जीवनमान आणि लैंगिक एकात्मता सुधारण्यासाठी \$1.56 दशलक्ष.
- **वॉटरशेड ऑर्गनायझेशन ट्रस्ट (WOTR):** पाच जिल्हांमधील 15,000 शेतकऱ्यांसाठी हवामान लवचिकता आणि पाणी व्यवस्थापन वाढविण्यासाठी \$1 दशलक्ष.
- **कलेक्टिव्ह गुड फाउंडेशन:** FPOs आणि आर्थिक स्त्रोतांच्या माध्यमातून पाच जिल्हांमधील 10,000 शेतकऱ्यांसाठी (70% महिला) हवामान-संवेदनशील वाढीसाठी \$500,000.

मराठा किल्ले युनेस्कोच्या जागतिक वारसा यादीसाठी भारताचे नामांकन असतील

- प्रतिष्ठित युनेस्कोच्या जागतिक वारसा यादीतील शिलालेखासाठी भारताने 12 किल्ल्यांचा समूह नामांकित केला आहे, ज्यांना एकत्रितपणे "भारताचे मराठा लष्करी भूदृश्य" म्हणून ओळखले जाते.
- महाराष्ट्र आणि तामिळनाडूमध्ये पसरलेले हे किल्ले मराठा लष्करी वास्तुकला आणि रणनीतीचे तेज आणि चातुर्य दाखवतात.
- नामांकनात किल्ल्यांची वैविध्यपूर्ण ठिकाणे (डोंगर किल्ले, बेट किल्ले इ.) आणि मराठा साम्राज्याचा उदय आणि लवचिकता घडवण्यात त्यांची भूमिका अधोरेखित केली आहे.

नामनिर्देशित 12 किल्ले आहेत

- साल्हेर
- शिवनेरी
- लोहगड
- खांदेरी
- रायगड
- राजगड
- प्रतापगड
- सुवर्णदुर्ग
- पन्हाळा
- विजयदुर्ग आणि
- महाराष्ट्रातील सिंधुदुर्ग आणि
- तामिळनाडूमधील जिंजीचा किल्ला.

मुंबईत आंतरराष्ट्रीय होलोकॉस्ट स्मृती दिन साजरा करण्यात आला

- मुंबईतील ज्यू समुदायाचे सदस्य आंतरराष्ट्रीय होलोकॉस्ट दिनाच्या स्मरणार्थ एकत्र आले, जो संयुक्त राष्ट्रांच्या आमसभेद्वारे 27 जानेवारी रोजी साजरा केला जातो.
- दुसऱ्या महायुद्धादरम्यान आणि नंतर युरोपमध्ये मारल्या गेलेल्या सुमारे 6 दशलक्ष ज्यूंना आदरांजली वाहण्यासाठी होलोकॉस्ट स्मरण दिन साजरा केला जातो.

BILINGUAL

ADDAPEDIA

e-Books

NATIONAL |
INTERNATIONAL |
REGIONAL |
STATE SPECIFIC
CURRENT AFFAIRS
CURATED NOTES

IMPORTANT FOR ALL COMPETITIVE EXAMS

कर्जमाफी, योजना असूनही 2023 मध्ये 2,851 शेतकऱ्यांनी जीवन संपवले

- राज्याच्या मदत आणि पुनर्वसन विभागाने संकलित केलेल्या आकडेवारीनुसार, गतवर्षी 2,851 शेतकऱ्यांना संकटामुळे आपले जीवन संपवावे लागले.
- 2022 मध्ये 2,942 कर्जबाजारी शेतकऱ्यांनी आत्महत्या केली आणि 2021 मध्ये ही संख्या 2,743 होती.
- 2023 मध्ये विदर्भात (1,439) सर्वाधिक शेतकरी आत्महत्या झाल्या, त्यानंतर मराठवाड्यात (1,088) शेतकरी आत्महत्या झाल्या.

जागतिक कुष्ठरोग दिन

- जागतिक कुष्ठरोग दिन भारतात दरवर्षी 30 जानेवारी रोजी साजरा केला जातो.
- जागतिक कुष्ठरोग दिन या रोगाबद्दल जागरूकता निर्माण करण्यास आणि रोगाने ग्रस्त असलेल्यांना भेडसावणारा कलंक आणि भेदभाव दूर करण्यास मदत करतो.
- जागतिक कुष्ठरोग दिन 2024 ची थीम आहे "कुष्ठ रोगाला हरवा"

बद्दल:

- जागतिक कुष्ठरोग दिन जानेवारीच्या शेवटच्या रविवारी जगभरात साजरा केला जातो.

अशोक सराफ यांना महाराष्ट्र भूषण पुरस्कार 2023 ने सन्मानित करण्यात येणार आहे

- मराठी आणि हिंदी चित्रपटांमधील उत्कृष्ट अभिनयासाठी प्रसिद्ध असलेले अशोक सराफ यांची महाराष्ट्र भूषण पुरस्कार 2023 साठी निवड झाली आहे.
- कलाक्षेत्रातील भरीव योगदानाबद्दल अभिनेत्याचा गौरव करण्यात येणार आहे

भारतीय तटरक्षक दिन

- भारतीय तटरक्षक दिन 1977 मध्ये भारतीय तटरक्षक दलाच्या स्थापनेच्या स्मरणार्थ दरवर्षी 1 फेब्रुवारी रोजी साजरा केला जातो.

ही महत्त्वाची संस्था भारताच्या सागरी हितसंबंधांचे रक्षण करण्यासाठी महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावते, यासह:

1. **सागरी सुरक्षा:** चाचेगिरी, दहशतवाद आणि समुद्रातील बेकायदेशीर क्रियाकलापांपासून संरक्षण.
2. **शोध आणि बचाव:** सागरी आपत्कालीन परिस्थितीत बचाव कार्य चालवणे आणि जीव वाचवणे.

3. **पर्यावरण संरक्षण:** सागरी प्रदूषण रोखणे आणि पर्यावरणीय नियमांची अंमलबजावणी करणे.
4. **मत्स्यपालन संरक्षण:** बेकायदेशीर मासेमारीचा सामना करणे आणि सागरी संसाधनांचे संरक्षण करणे.
5. **आपत्ती निवारण:** नैसर्गिक आपत्ती आणि किनारी आपत्कालीन परिस्थितीत मदत पुरवणे.

ASER 2023 अहवालानंतर नवीन मार्गदर्शक तत्त्वे

- **शैक्षणिक स्थिती अहवाल (ASER) 2023** च्या वार्षिक अहवालात, महाराष्ट्राचा प्रतिनिधी म्हणून नांदेड जिल्ह्यावर लक्ष केंद्रित करून, **सरकारी शाळांमधील 14-18 वर्षांच्या वयोगटातील मूलभूत साक्षरता आणि संख्याशास्त्र (FLN)** कौशल्यांमधील चिंताजनक कमतरता उघड करण्यात आली.
- या समस्यांचे निराकरण करण्यासाठी, महाराष्ट्र राज्य शालेय शिक्षण विभागाने नवीन मार्गदर्शक तत्त्वे जारी केली.

मुख्य नवीन मार्गदर्शक तत्त्वे:

- आश्चर्यचकित तपासणी आणि शिक्षण मूल्यांकन:
- कामगिरी-आधारित शिक्षक प्रशिक्षण
- वर्धित अहवाल आणि जबाबदारी

पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांना शिवसन्मान पुरस्काराने सन्मानित करण्यात येणार आहे

- पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांना 19 फेब्रुवारी 2024 रोजी प्रतिष्ठित शिव सन्मान पुरस्काराने सन्मानित करण्यात येणार आहे.
- हा महान मराठा योद्धा राजा छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या जयंतीशी एकरूप आहे.
- सातारा राजघराणे आणि शिवभक्तांनी स्थापन केलेला हा पुरस्कार, शौर्य, नेतृत्व यासह शिवाजी महाराजांच्या आदर्शांना मूर्त रूप देणाऱ्या व्यक्तींना दिला जातो.

विदर्भात उद्योगांना आकर्षित करण्याची प्रचंड क्षमता आहे

- केंद्रीय रस्ते वाहतूक आणि महामार्ग मंत्री नितीन गडकरी म्हणाले की, महाराष्ट्राच्या विदर्भात गुंतवणूक आकर्षित करण्याची क्षमता आहे आणि पाच वर्षांत गडचिरोली हा राज्यातील सर्वाधिक कर भरणारा जिल्हा बनेल, असे प्रतिपादन केले.

बद्दल:

- हा प्रदेश मध्य प्रदेश, छत्तीसगड, तेलंगणा आणि महाराष्ट्रातील मराठवाडा आणि खानदेश राज्यांच्या सीमेवर आहे.
- विदर्भात एकूण 11 जिल्ह्यांचा समावेश होतो: अमरावती, अकोला, भंडारा, बुलढाणा, चंद्रपूर, गडचिरोली, गोंदिया, नागपूर, वर्धा, वाशीम आणि यवतमाळ. नागपूर, त्यापैकी सर्वात मोठे आणि गडचिरोली, जीवाश्म उद्यानाचे घर आहे.
- विदर्भ प्रदेश त्याच्या समृद्ध जैवविविधतेसाठी ओळखला जातो आणि अनेक वन्यजीव उद्याने आणि अभयारण्यांचे घर आहे - त्यापैकी काही ताडोबा अंधारी व्याघ्र प्रकल्प आहेत, हे महाराष्ट्रातील सर्वात मोठे आणि सर्वात जुने राष्ट्रीय उद्यानांपैकी एक आहे; पेंच राष्ट्रीय उद्यान, देशातील प्रमुख राष्ट्रीय उद्यान आणि व्याघ्र प्रकल्पांपैकी एक; मेळघाट व्याघ्र प्रकल्प; नवेगाव नागझिरा राष्ट्रीय उद्यान; आणि टिपेश्वर वन्यजीव अभयारण्य.

कृषी परिवर्तन आणि वनीकरणामुळे महाराष्ट्रातील सवाना जैवविविधता नष्ट होते

- सवाना ही झाडे आणि गवत यांचा समतोल असलेली अनोखी परिसंस्था आहेत, जी जैवविविधता आणि स्थानिक समुदायांसाठी महत्त्वपूर्ण आहेत.
- महाराष्ट्रात स्थानिक वनस्पती आणि खेडूत समुदायांसाठी चरण्यासाठी विविध सवाना आहेत.

सवाना जैवविविधतेला धोका

1. **कृषी रूपांतरण:** सवानाच्या जागी सघन मशागत शेती केल्याने स्थानिक वनस्पती नष्ट होतात आणि पर्यावरणीय संतुलन बिघडते.
2. **वनीकरण:** जंगल पुनर्संचयित करणे किंवा कार्बन जप्त करण्याचे उद्दिष्ट ठेवून सवानाचे वृक्षारोपणात रूपांतर करणे, सवाना-अनुकूलित प्रजातींना अनावधानाने हानी पोहोचवू शकते.

प्रभाव:

1. **मूळ प्रजातींचे नुकसान:** कीस्टोन बारमाही गवत आणि परिसंस्थेसाठी महत्त्वपूर्ण असलेल्या इतर वनस्पती नष्ट होतात.
2. **अधिवासाचा न्हास:** खंडित भूदृश्ये आणि बदललेले मातीचे गुणधर्म नैसर्गिक पुनर्प्राप्तीमध्ये अडथळा आणतात.
3. **उपजीविकेवर परिणाम झाला:** चरण्यासाठी सवानांवर अवलंबून असलेले धनगर समाज जीवनावश्यक संसाधने गमावतात.

जागतिक पाणथळ प्रदेश दिवस 2024

- दरवर्षी 2 फेब्रुवारी रोजी जागतिक पाणथळ दिवस साजरा केला जातो.
- लोक आणि ग्रह या दोन्हीसाठी पाणथळ प्रदेशांच्या महत्त्वाच्या भूमिकेबद्दल जागतिक जागरूकता वाढवणे हे याचे उद्दिष्ट आहे.
- हे 1971 मध्ये रामसर कन्व्हेन्शन ऑन वेटलँड्सवर स्वाक्षरी केल्याचे स्मरण करते, जो पाणथळ जमिनींचे संवर्धन आणि सुज्ञ वापरासाठी आंतरराष्ट्रीय करार आहे.
- 2024 ची थीम आहे: "वेटलँड्स आणि ह्युमन वेलबीइंग"
- हे पाणथळ प्रदेश आणि शारीरिक, मानसिक आणि पर्यावरणीय आरोग्यासह मानवी आरोग्याच्या विविध पैलूंमधील परस्परसंबंधांवर लक्ष केंद्रित करते.

बद्दल:

- पाणथळ जमीन ही अशी परिसंस्था आहेत जिथे पाणी दीर्घकाळापर्यंत जमीन संपृक्त करते, विविध वनस्पती आणि प्राण्यांसाठी अद्वितीय निवासस्थान तयार करते.
- उदाहरणांमध्ये दलदल, बोगस, खारफुटी आणि अगदी भातशेती यांचा समावेश होतो.

तुम्हाला माहीत आहे का?

- तामिळनाडू (14) राज्यात भारतातील सर्वाधिक रामसर साइट्स आहेत, त्यानंतर उत्तर प्रदेश राज्यात 10 साइट आहेत.
- भारतात सध्या 80 स्थळे आहेत ज्यांना आंतरराष्ट्रीय महत्त्वाच्या (रामसर साइट्स) वेटलँड्स म्हणून नियुक्त केले आहे.

CSMIA ने ई-कॉमर्स शिपमेंटच्या वर्षभरात 87% वाढ नोंदवली आहे

- मुंबईतील छत्रपती शिवाजी महाराज आंतरराष्ट्रीय विमानतळ (CSMIA) ने 2023 च्या सणासुदीच्या हंगामात ई-कॉमर्स शिपमेंटमध्ये वार्षिक 87% (YOY) वाढ अनुभवली.
- या वाढीचे श्रेय ऑनलाइन खरेदीची वाढती लोकप्रियता आणि जलद वितरणाची वाढती मागणी आहे.
- नाशवंत वस्तूंमध्ये लक्षणीय वाढ दिसून आली, आंब्याच्या निर्यातीत विक्री 318% वाढ होऊन, 4,700 मेट्रिक टनांपर्यंत पोहोचली.
- ही वाढ ई-कॉमर्स इकोसिस्टमला समर्थन देण्यासाठी विमानतळांची महत्त्वपूर्ण भूमिका आणि कार्यक्षम कार्गो हाताळणी पायाभूत सुविधांची गरज अधोरेखित करते.

माता आणि बालमृत्यू कमी करण्यासाठी महाराष्ट्र 'वात्सल्य' योजना राबवणार आहे

- माता आणि बालमृत्यू कमी करण्यासाठी राज्य सरकार महाराष्ट्रात 'वात्सल्य' कार्यक्रम राबवणार आहे.
- हे विविध माता आणि बाल संगोपन कार्यक्रम एकत्रित करून केले जाईल.
- या प्रकारच्या पहिल्या कार्यक्रमांतर्गत, प्रसूतीनंतरच्या तीन वर्षांपर्यंत आई आणि बाळाला गर्भधारणा आणि प्रसूतीनंतरची काळजी दिली जाईल.

मुंबई रेल्वे पायाभूत सुविधांसाठी 798 कोटी रुपये

- भारत सरकारने मुंबई अर्बन ट्रान्सपोर्ट प्रोजेक्ट्स (MUTP) अंतर्गत मुंबईच्या पश्चिम आणि मध्य रेल्वेमध्ये चालू असलेल्या क्षमता विस्तार प्रकल्पांसाठी अंतरिम बजेटमध्ये 798 कोटी रुपयांची तरतूद केली आहे.
- या वाटपाचे उद्दिष्ट मुंबईचे उपनगरीय रेल्वे नेटवर्क सुधारण्याचे आहे, जे लाखो प्रवाशांसाठी एक महत्त्वपूर्ण जीवनरेखा आहे.
- वित्तपुरवठा केलेल्या विशिष्ट प्रकल्पांमध्ये अतिरिक्त प्लॅटफॉर्म, नवीन ओळी आणि रोलिंग स्टॉक अपग्रेड समाविष्ट असू शकतात.

अंतरिम बजेटमध्ये बुलेट ट्रेनला 25 हजार कोटी रुपये मिळाले

- भारतातील पहिल्या हाय-स्पीड रेल (HSR) कॉरिडोरसाठी, मुंबई आणि अहमदाबादला जोडणाऱ्या बुलेट ट्रेन प्रकल्पासाठी बजेटमध्ये 25,000 कोटी रुपयांची तरतूद करण्यात आली आहे.
- भूसंपादनात होणारा विलंब आणि खर्चात वाढ होत असलेल्या या प्रकल्पासाठी ही महत्त्वाची चालना आहे.
- हा निधी नागरी कामाच्या करारासाठी आणि पुढील प्रकल्प विकासासाठी वापरला जाईल.

10.5% वाढीसह, BMC ने 2024-25 साठी 59,954 कोटी रुपयांच्या बजेटचे अनावरण केले

- बृहन्मुंबई महानगरपालिका (BMC) ने 2024-25 या आर्थिक वर्षासाठी आपला अर्थसंकल्प सादर केला, ज्यामध्ये मागील वर्षाच्या तुलनेत लक्षणीय 10.5% वाढ झाली आहे.
- एकूण अर्थसंकल्प 59,954 कोटी रुपये आहे, ज्यामध्ये मुंबईच्या विकासासाठी महत्त्वाकांक्षी योजना आहेत.

- रहिवाशांसाठी पायाभूत सुविधा, सार्वजनिक सेवा आणि एकूणच जीवनमान सुधारण्यावर लक्ष केंद्रित केले आहे.
- 2024-25 साठी अंदाजे महसूल उत्पन्न 35,749 कोटी रुपये आहे, जे मागील वर्षाच्या अंदाजाच्या तुलनेत 2,459 कोटी रुपयांची वाढ दर्शवते.
- 58.22 कोटी रुपयांचे सरप्लस बजेट बीएमसीची वित्तीय जबाबदारीच्या वचनबद्धतेवर प्रकाश टाकते.

बीएमसीने शिक्षणासाठी ₹3,497.82 कोटी बजेट जाहीर केले

- बृहन्मुंबई महानगरपालिका (BMC) ने आगामी आर्थिक वर्षात शिक्षण क्षेत्रासाठी ₹3,497.82 कोटींचा अर्थसंकल्प सादर केला आहे.
- मुंबईतील विद्यार्थ्यांसाठी शैक्षणिक संधी सुधारण्यासाठी BMC ची बांधिलकी अधोरेखित करून, मागील वर्षाच्या वाटपाच्या तुलनेत ही लक्षणीय वाढ दर्शवते.

अर्थसंकल्पातील महत्वाचे मुद्दे:

- शाळा आणि महाविद्यालयांमध्ये पायाभूत सुविधांच्या विकासासाठी वाढीव वाटप.
- शिक्षक प्रशिक्षण आणि भरती सुधारण्यावर भर देणे.
- वंचित विद्यार्थ्यांसाठी नवीन शिष्यवृत्ती योजनांचा परिचय.
- शाळांमध्ये डिजिटलायझेशन उपक्रमांसाठी वाटप.
- अभ्यासक्रमेतर क्रियाकलापांना प्रोत्साहन देणे आणि सर्वांगीण विकासावर भर.

हरित सार्वजनिक वाहतुकीला चालना देणे: बेस्ट मुंबईला ई-बससाठी ₹928 कोटी मिळाले

- बृहन्मुंबई इलेक्ट्रिक सप्लाय अँड ट्रान्सपोर्ट (BEST) उपक्रम, जे दररोज 30 लाखांहून अधिक बस प्रवाशांची सेवा करते, 2024-25 साठी बृहन्मुंबई महानगरपालिकेच्या (BMC) ₹59,954.75-कोटी बजेटच्या केवळ 1.5% वाटप करण्यात आले आहे.
- सादर केलेल्या अर्थसंकल्पात, नागरी संस्थेने बेस्टला ₹ 928.65 कोटींचे वाटप केले, जरी रोख-अवलंबलेल्या उपक्रमाने ₹ 3,000 कोटींची मागणी केली होती.
- BMC च्या अर्थसंकल्पीय दस्तऐवजात BEST च्या आर्थिक स्थितीचा विचार केला आहे आणि उपक्रमाला ₹800 कोटी अनुदान म्हणून आणि आणखी ₹128.65 कोटी 2,000 इलेक्ट्रिक बस खरेदीसाठी देण्याचा प्रस्ताव आहे.
- या अनुदानामुळे बेस्टला पायाभूत सुविधांचा विकास, भांडवली उपकरणे खरेदी, कर्जाची परतफेड, वेट लीज ऑपरेटर्सना पेमेंट, बोनस आणि ग्रॅच्युइटी यांसारखे

कर्मचारी खर्च, पेन्शनधारकांची थकबाकी, वीज देयके आदी खर्च भागवण्यास मदत होईल.

8 लाखांपेक्षा कमी कौटुंबिक उत्पन्न असलेल्या महिला विद्यार्थ्यांसाठी मोफत उच्च शिक्षण प्रस्तावित आहे

- राज्य सरकारने ₹ 8 लाखांपेक्षा कमी उत्पन्न असलेल्या कुटुंबातील महिला विद्यार्थ्यांना मोफत उच्च शिक्षणाची तरतूद करण्यास मुख्यतः मंजुरी दिली आहे.
- सध्या, इतर मागासवर्गीय (OBC) आणि आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल विभाग (EWS) श्रेणींमध्ये प्रवेश घेतलेल्या महिला विद्यार्थ्यांना 50% फी माफी मिळते.

PM मोदी 19 फेब्रुवारी रोजी मुंबईच्या कोस्टल रोडच्या अर्धवट भागाचे उद्घाटन करणार आहेत

- पंतप्रधान नरेंद्र मोदी 19 फेब्रुवारी रोजी बहुप्रतिक्षित कोस्टल रोड प्रकल्पाच्या अर्धवट भागाचे उद्घाटन करणार आहेत.
- हे उद्घाटन शहरातील दीर्घकालीन वाहतूक कोंडी सोडविण्यासाठी एक महत्त्वपूर्ण टप्पा आहे.

प्रकल्प तपशील:

- **उद्घाटन विभाग:** वरळीतील बिंदुमाधव ठाकरे चौक ते मरीन ड्राइव्हपर्यंत विस्तारलेली दक्षिणेकडील लेन अधिकृतपणे लोकांसाठी खुली केली जाईल.
- **सार्वजनिक प्रवेश:** उद्घाटनानंतर, दक्षिणेकडील लेन 20 फेब्रुवारीपासून सार्वजनिक वापरासाठी कार्यान्वित होईल.
- **प्रकल्पाची व्याप्ती:** संपूर्ण कोस्टल रोड प्रकल्पात दोन टप्पे आहेत:
- **फेज 1 (दक्षिण दिशेला):** सध्या उद्घाटन होत असलेल्या, या 10.58 किमी लांबीचे उद्दिष्ट नरिमन पॉइंट आणि मरीन ड्राइव्ह दरम्यान वाहतूक प्रवाह सुलभ करणे आहे.
- **फेज 2 (उत्तरेकडे):** 15 मे पर्यंत उघडण्याचे नियोजित, या 8-लेन विभागात दुहेरी बोगदे आहेत, ज्यामुळे कनेक्टिव्हिटी आणखी वाढेल.
- **प्रकल्प खर्च:** एकूण प्रकल्पाची किंमत अंदाजे ₹12,721 कोटी आहे (काही स्त्रोतांनुसार ₹13,983 कोटी).

राज्य बातम्या

बिहारचे मुख्यमंत्री म्हणून नितीश कुमार यांचा नववा कार्यकाळ

- जनता दल (युनायटेड)चे अध्यक्ष नितीश कुमार यांनी नवव्यांदा बिहारच्या मुख्यमंत्रिपदाची शपथ घेतली.

- 2015 पासून राजकीय आघाड्यांमध्ये हे त्यांचे पाचवे स्विक आहे.
- 18 महिन्यांपूर्वी भाजपच्या नेतृत्वाखालील राष्ट्रीय लोकशाही आघाडी (एनडीए) सोडल्यानंतर ते पुन्हा सामील झाले.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- नितीश कुमार यांच्यासोबत भाजपचे सहा मंत्री आणि दोन उपमुख्यमंत्री **सम्राट चौधरी आणि विजय कुमार सिन्हा** यांनी शपथ घेतली.
- येत्या काळात मंत्रिमंडळाचा विस्तार होण्याची शक्यता आहे.

आंतरराष्ट्रीय बातम्या

चीनचे आफ्रिकेशी संबंध

- चीनचे परराष्ट्र व्यवहार मंत्री, **वांग यी यांनी आपल्या 11 व्या वार्षिक आफ्रिकेच्या दौऱ्यावर**, इजिप्त, ट्युनिशिया, टोगो आणि आयव्हरी कोस्टला भेट दिली.
- **ऑगस्ट 2023 मध्ये चीन-आफ्रिका लीडर्स डायलॉगच्या** परिणामांची अंमलबजावणी करणे, आर्थिक आणि सुरक्षा सहकार्य वाढवणे हा या भेटीचा उद्देश आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

भेटीचे कारण:

- तीन प्रमुख उपक्रमांची अंमलबजावणी: औद्योगिकीकरण समर्थन, कृषी आधुनिकीकरण आणि प्रतिभा विकास सहकार्य.
- **चीन-आफ्रिका सहकार्य 2024 (FOCAC)** वर आगामी मंचासाठी पायाभूत काम करणे.
- गाझामधील शांततेसाठी मध्यस्थीचे प्रयत्न, विशेषतः **इजिप्तशी सामायिक केलेल्या रफाह सीमेला** संबोधित करणे.

आफ्रिका चीनचे प्राथमिक लक्ष का आहे?

- **1950** च्या दशकातील ऐतिहासिक संबंध, चीनने आफ्रिकन मुक्ती चळवळीला पाठिंबा दिला.
- **70 च्या दशकात संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषदेची जागा मिळवून** चीनमध्ये आफ्रिकन समर्थनाचे महत्त्व.
- 1999 मध्ये चिनी कंपन्यांना आफ्रिकेत गुंतवणूक करण्यास प्रोत्साहन देणाऱ्या **"गो आऊट पॉलिसी"** पर्यंत वैचारिक समर्थनापासून उल्लांती.
- **FOCAC संवाद, बेल्ट अँड रोड इनिशिएटिव्ह (BRI)** आणि **धोरणात्मक लष्करी उपस्थितीद्वारे** चीन-आफ्रिकन संबंधांची वाढ.

आफ्रिकेतील चीनची उद्दिष्टे:

- चीनच्या तंत्रज्ञान उद्योगासाठी महत्त्वाच्या संसाधनांमध्ये (कोबाल्ट, प्लॅटिनम, कोल्टन) प्रवेश सुरक्षित करणे.
- **UN जनरल असेंब्ली सारख्या मंचावर आंतरराष्ट्रीय ठरावांवर** प्रभाव टाकण्यासाठी आफ्रिकेसोबत भू-राजकीय युती मजबूत करणे.
- व्यापारात **चीनी युआन (RMB)** च्या वापरास प्रोत्साहन देणे, आर्थिक प्रोत्साहन देणे आणि आफ्रिकन कर्जाची पुनर्रचना करणे.
- आफ्रिकेतून तयार वस्तूंच्या आयातीद्वारे व्यावसायिक संधींचा फायदा उठवणे, चिनी निर्यात आणि अर्थव्यवस्थेला आधार देणे.

चिंता आणि टीका:

- चिनी गुंतवणूक **भक्षक व कर्जात ढकलणारी असल्याची** पाश्चात्य देशांची चिंता आहे.
- विविध आफ्रिकन प्रतिसाद, ज्यात काही कर्जाचे खराब व्यवस्थापन करतात (**उदा. केनिया, झांबिया**) आणि इतरांना व्यवस्थापित करण्यायोग्य व्यवस्थेचा फायदा होतो.
- आफ्रिकेतील हुकूमशाही राजवटींना सत्ता राखण्यासाठी जागा उपलब्ध करून देणारी चिनची **'अ-हस्तक्षेप'** भूमिका.

परराष्ट्र सचिवांची भूतानला भेट: द्विपक्षीय संबंध मजबूत करणे

- परराष्ट्र सचिव **विनय क्वात्रा** तीन दिवसांच्या भूतान दौऱ्यावर आले आहेत.
- भूतानचे नवे पंतप्रधान **शेरिंग तोबगे यांच्या नियुक्ती समारंभाला** जवळून भेट देणार आहेत.

महत्त्वाचे मुद्दे:

अजेंडा

- श्री क्वात्रा यांनी जुलै 2023 मध्ये त्यांच्या पूर्वावलोकन भेटीदरम्यान सादर केलेल्या **गेलेफु मेगा 'माइंडफुलनेस सिटी' प्रकल्पावर** भारत आणि भूतान यांच्यातील सहकार्य वाढवण्यावर विशेष भर.
- श्री क्वात्रा यांच्या अजेंड्यामध्ये त्यांच्या भूतानच्या समकक्षांशी द्विपक्षीय संबंधांवर चर्चा समाविष्ट आहे.

मालदीवने श्रीलंकेकडे वैद्यकीय इव्हॅंक्युएशन सहाय्य मागितले आहे

- **भारत-मालदीव तणाव:** मालदीवने भारतासोबतच्या तणावपूर्ण संबंधांमध्ये पर्याय शोधत वैद्यकीय निर्वासन मदतीसाठी श्रीलंकेकडे वळले आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- मालदीवचे परिवहन आणि नागरी विमान वाहतूक मंत्री मोहम्मद अमीन यांनी श्रीलंकेचे समकक्ष निमल सिरिपाला डी सिल्वा यांची कोलंबो येथे भेट घेतली.
- मंत्री अमीन यांनी 'X' प्लॅटफॉर्मवर सामायिक केले की श्रीलंकेने तातडीच्या गरजांवर त्वरित मंजूरीसाठी एक फ्रेमवर्क तयार करण्यावर भर देऊन वैद्यकीय निर्वासनात मदत करण्यास सहमती दर्शविली आहे.
- मार्च 2024 पर्यंत एअर ॲम्ब्युलन्स सेवा स्थापन करण्याच्या राष्ट्राध्यक्ष मुइझूच्या पुढाकाराचे उद्दिष्ट त्वरित वैद्यकीय निर्वासन क्षमता वाढवणे आहे, ज्यामुळे रुग्णांना थायलंडसारख्या दूरच्या ठिकाणीही प्रवास करता येतो.

पुढे जाण्याचा मार्ग:

- वैद्यकीय स्थलांतरासाठी मालदीवचे श्रीलंकेसोबतचे सहकार्य हे विशेषतः भारतासोबतच्या तणावपूर्ण संबंधांमध्ये भागीदारीमध्ये विविधता आणण्यासाठी धोरणात्मक हालचालीचे संकेत देते.
- हा उपक्रम राष्ट्राध्यक्ष मुइझू यांच्या आपत्कालीन वैद्यकीय सेवा वाढविण्याच्या, अलीकडील आव्हानांना तोंड देण्यासाठी आणि आंतरराष्ट्रीय सहकार्यासाठीच्या व्यापक प्रयत्नांशी संरेखित करतो.

नियुक्ती बातम्या

झारखंडचे 12वे मुख्यमंत्री म्हणून चंपाई सोरेन यांचा शपथविधी

- झारखंड मुक्ती मोर्चा (JMM) चे नेते चंपाई सोरेन यांनी झारखंडचे बारावे मुख्यमंत्री म्हणून शपथ घेतली.
- राष्ट्रीय जनता दल (आरजेडी) आमदार सत्यानंद भोक्ता आणि काँग्रेस आमदार आलमगीर आलम यांनी नवीन सरकारमध्ये कॅबिनेट मंत्री म्हणून शपथ घेतली.

अर्थव्यवस्था बातम्या

वित्त मंत्रालयाचे अंदाज आणि भारताचा आर्थिक आढावा

- 2024-25 मध्ये भारताची वास्तविक GDP वाढ सुमारे 7% असेल असा अंदाज अर्थ मंत्रालयाने व्यक्त केला आहे.
- 2030 पर्यंत 7% वाढीची शक्यता.
- भारताला जागतिक स्तरावर तिसरी सर्वात मोठी अर्थव्यवस्था बनवण्याचे महत्त्वाकांक्षी उद्दिष्ट, पुढील तीन वर्षांत \$5 ट्रिलियनपर्यंत पोहोचणे.

वाढीचे दोन टप्पे:

- पुनरावलोकन भारताच्या विकासाचे दोन टप्प्यांत वर्गीकरण करते- 1950 ते 2014 आणि 2014-2024: परिवर्तनशील वाढीचे दशक.'
- 2012-13 आणि 2013-14 मध्ये जीडीपी 5% पेक्षा कमी, उच्च अन्न महागाई, आणि संरचनात्मक मर्यादांसह मोदी प्रशासनाच्या सुरुवातीच्या वर्षात आव्हाने स्वीकारली.

IMF चे ग्लोबल इकॉनॉमिक आउटलुक (2024)

- आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी (IMF) ने अलीकडेच जागतिक आर्थिक वाढीचा अंदाज सुधारला आहे.
- हे सकारात्मक समायोजन युनायटेड स्टेट्स आणि चीन या दोन सर्वात मोठ्या अर्थव्यवस्थांना लागू होते, ज्यामुळे चलनवाढ अपेक्षेपेक्षा अधिक वेगाने कमी होते.
- IMF ने 2024 मध्ये 3.1% जागतिक वाढीचा अंदाज वर्तवला आहे, जो ऑक्टोबरच्या अंदाजापेक्षा 0.2 टक्के जास्त आहे.
- 2000-2019 कालावधीसाठी ऐतिहासिक सरासरी 3.8% होती. जागतिक व्यापार 2024 मध्ये 3.3% आणि 2025 मध्ये 3.6% वाढण्याची अपेक्षा होती, 4.9% च्या ऐतिहासिक सरासरीपेक्षा खूपच कमी.

MGNREGS (आर्थिक वर्ष 2024-25) साठी अर्थसंकल्पीय वाटप

- 2024-25 या आर्थिक वर्षात MGNREGS साठी ₹86,000 कोटींची तरतूद.
- 2023-24 च्या अंदाजपत्रकाच्या तुलनेत ₹26,000 कोटींची वाढ दर्शवते.
- वाढ असूनही, ग्रामीण रोजगार योजनेसाठी निव्वळ नफा शून्य किंवा नकारात्मक असू शकतो.

अपुरे वाटप:

- रोजगाराच्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी, कार्यकर्त्यांचे म्हणणे आहे की ₹3 लाख कोटी आवश्यक आहेत.
- ₹86,000 कोटीचे वाटप केलेले बजेट हे थकबाकी आणि अतिरिक्त कामाच्या आवश्यकता लक्षात घेऊन लक्षणीयरीत्या कमी आहे.
- MGNREGS अंतर्गत काम करण्याचा हमी हक्क धोक्यात आणण्याबद्दल चिंता व्यक्त करते आणि या मूलभूत अधिकाराचे उल्लंघन करते.

रेल्वे पायाभूत सुविधांमध्ये गुंतवणूक

- 2024-25 साठी ₹2.55 लाख कोटी वाटप केले गेले, जे मागील वर्षीच्या ₹2.41 लाख कोटी पेक्षा 5.8% वाढ दर्शवते.

इकॉनॉमिक कॉरिडॉर कार्यक्रम

- केंद्रीय अर्थमंत्री निर्मला सीतारामन यांनी सांगितले की, केंद्र तीन प्रमुख आर्थिक कॉरिडॉर कार्यक्रम राबवणार आहे - ऊर्जा, खनिज आणि सिमेंट कॉरिडॉर, ज्याला एनर्जी इकॉनॉमिक कॉरिडॉर असेही संबोधले जाते; पोर्ट कनेक्टिव्हिटी कॉरिडॉर उर्फ रेल सागर; आणि उच्च रहदारी घनता कॉरिडॉर उर्फ अमृत चतुर्भुज.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- नॅशनल हाय-स्पीड रेल कॉरिडॉरच्या बुलेट ट्रेन प्रकल्पाला वाटपामध्ये लक्षणीय वाढ झाली आहे, ₹19,592 कोटीवरून ₹25,000 कोटीपर्यंत वाढ झाली आहे.
- सार्वजनिक क्षेत्रातील युनिट्स आणि संयुक्त उपक्रमांमधील गुंतवणुकीसाठी अर्थसंकल्पीय वाटप 2023-24 मधील ₹34,353 कोटीवरून 2024-25 मध्ये ₹31,107 कोटी इतके कमी झाले.
- प्रवाशांच्या अनुभवासाठी पुढील पाच वर्षांमध्ये 40,000 डबे ओव्हरहॉलिंग, ₹15,200 कोटी खर्च करणार आहे.

कराराच्या बातम्या

जर्मनी भारतासोबत पाणबुड्यांसाठी आंतर-सरकारी करार करू इच्छित आहे

- जर्मनीने भारताला 6 प्रगत पारंपारिक पाणबुड्या विकण्याचा आंतर-सरकारी प्रस्ताव सादर केला आहे.
- हा प्रस्ताव भारतीय नौदलाच्या P-75I खरेदी कार्यक्रमाचा भाग आहे.
- जर्मनीच्या वरिष्ठ शिष्टमंडळासोबत नवी दिल्लीत नुकतीच चर्चा झाली.
- ₹45,000 कोटीपेक्षा जास्त खर्च अपेक्षित असलेला हा करार जर्मनी आणि स्पेन यांच्यात स्पर्धा आहे.

भारतीय नौदलाचा P-75I खरेदी कार्यक्रम

- भारतीय नौदलासाठी डिझेल-इलेक्ट्रिक पाणबुड्यांचा नियोजित वर्ग.

प्रकल्प विहंगावलोकन

- सहा पारंपारिक डिझेल-इलेक्ट्रिक हल्ला पाणबुड्यांसाठी ही एक संपादन योजना आहे.

- प्रकल्प मुख्यत्वे एअर-इंडिपेंडेंट प्रोपल्शन (AIP), ISR, SOF, ASHW, ASW, ASuW, लँड-हल्ला क्षमता आणि बरेच काही यासह प्रगत क्षमतांवर भर देतो.
- सर्व सहा पाणबुड्या भारतात तयार केल्या जाणार आहेत.
- संरक्षण प्रकल्पांमध्ये स्वयंपूर्णता आणि स्वदेशी उत्पादनावर भर देणारा हा प्रकल्प मेक इन इंडिया उपक्रमाशी सरिखित आहे.

दक्षिण चीनी समुद्र

- फिलिपिन्स आणि व्हिएतनाम यांनी मंगळवारी दक्षिण चीन समुद्रातील घटनांचे निराकरण करण्यासाठी आणि त्यांच्या तटरक्षकांमध्ये सहकार्य वाढविण्यासाठी महत्त्वपूर्ण करारांवर स्वाक्षरी केली.
- दक्षिण चीन समुद्रावर व्यापक दावे करणाऱ्या चीनकडून युतीला नापसंती मिळण्याची अपेक्षा आहे.

दक्षिण चीन समुद्रातील प्रादेशिक विवाद

- दक्षिण चीन समुद्र हा चीन, फिलीपिन्स आणि इतर राष्ट्रांचा समावेश असलेल्या प्रादेशिक विवादांसाठी हॉटस्पॉट आहे.
- चीन जवळजवळ संपूर्ण दक्षिण चीन समुद्रावर आपला सार्वभौम भूभाग असल्याचा दावा करतो.
- फिलीपिन्स, व्हिएतनाम आणि इतर आग्नेय आशियाई राष्ट्रे त्यांच्या किनाऱ्याभोवती विविध बेटांवर, बेटांवर, खडकांवर आणि शोल्सवर दावा करतात.
- दक्षिण चीन समुद्रातून दरवर्षी सुमारे \$5 ट्रिलियन आंतरराष्ट्रीय व्यापार होतो.

बद्दल:

- दक्षिण चीन समुद्र हा चिनी मुख्य भूमीच्या अगदी दक्षिणेस वसलेला आहे आणि ब्रुनेई, चीन, इंडोनेशिया, मलेशिया, फिलीपिन्स, तैवान आणि व्हिएतनाम या देशांच्या सीमेवर आहे.
- दक्षिण चीन समुद्र हा जगातील सर्वात महत्त्वाचा आर्थिक आणि पर्यावरणीय प्रदेश आहे.
- जगातील निम्म्याहून अधिक मासेमारी जहाजे दक्षिण चीन समुद्रात आहेत आणि लाखो लोक त्यांच्या अन्न आणि उपजीविकेसाठी या पाण्यावर अवलंबून आहेत.
- दक्षिण चीन समुद्रातील प्रमुख बेट आणि रीफ निर्मिती म्हणजे स्प्रेटली बेटे, पॅरासेल बेटे, प्रतास, नटुना बेटे आणि स्कारबोरो शोल.

नऊ-डॅश लाइन

- 1947 मध्ये, त्यावेळी देशावर राज्य करणाऱ्या कुओमिंतांग पक्षाने नकाशावर "नऊ-डॅश लाइन" ची संकल्पना मांडली.

- ही रेषा दक्षिण चीन समुद्रातील चीनच्या हक्काच्या पाण्याची आणि बेटांची रूपरेषा देणारी प्रादेशिक सीमांकन होती.

शिखर परिषद बातम्या

योजना आणि समित्यांशी संबंधित बातम्या

लोकसंख्या वाढ आणि लोकसंख्याशास्त्रीय बदलावरील समिती

- अर्थमंत्री निर्मला सीतारामन यांनी उच्चाधिकार समिती स्थापन करण्याची घोषणा केली.
- समितीचा फोकस:** "जलद लोकसंख्या वाढ आणि लोकसंख्याशास्त्रीय बदल" यांमुळे उद्भवलेल्या आव्हानांना सामोरे जाणे.

महत्त्वाचे मुद्दे: समितीचा आदेश

- विकसित भारत** च्या ध्येयाशी संरेखित सर्वसमावेशक शिफारशी करण्याचे काम समितीला देण्यात आले आहे.

विश्वसनीय डेटाचा अभाव

- समितीच्या घोषणेमुळे **जनगणना अनिश्चित काळासाठी** पुढे ढकलण्यात आली, ज्यामुळे लोकसंख्येच्या वाढीवरील विश्वासार्ह डेटाचा अभाव आहे. मर्यादित आकडेवारी असूनही, जनसांख्यिकीय बदलांच्या आधारे सीमावर्ती भागातील सुरक्षा चिंता ठळक केल्या जात आहेत.

प्रधानमंत्री सूर्योदय योजना

- प्रधानमंत्री सूर्योदय योजनेद्वारे **घरगुती छतावरील सौर यंत्रणा (h-RTS)** ला प्रोत्साहन देण्याची सरकारची योजना आहे.
- मासिक 300 युनिटपेक्षा कमी वीज वापरणाऱ्या कुटुंबांवर लक्ष केंद्रित करण्यात आले आहे.
- या योजनेचे उद्दिष्ट **एक कोटी कुटुंबांना 300 युनिटपर्यंत मोफत वीज** देण्याचे आहे.
- योजनेची अंदाजे किंमत किमान ₹1 लाख कोटी आहे.
- रूफटॉप सोलर सिस्टीम उभारण्याचा संपूर्ण खर्च केंद्र सरकार उचलण्याची शक्यता आहे.
- अर्थमंत्री निर्मला सीतारामन यांनी लाभार्थी कुटुंबांसाठी वार्षिक **₹15,000 ते ₹18,000 च्या** संभाव्य लाभांचा उल्लेख केला.

- भारतात सध्या छतावरील सौर यंत्रणा असलेली 6.7 लाख कुटुंबे आहेत आणि या योजनेचे उद्दिष्ट एक कोटी कुटुंबांपर्यंत पोहोचण्यासाठी घातपाती विस्ताराचे आहे.

पुरस्कार बातम्या

संरक्षण बातम्या

सदा तनसीक

- 'सदा तनसीक' नावाचा भारत-सौदी अरेबियाचा पहिला संयुक्त लष्करी सराव **राजस्थानमध्ये** सुरू झाला.
- या सरावाचे उद्दिष्ट दोन्ही देशांच्या सैन्यामध्ये परस्पर कार्यक्षमता, सौहार्द आणि सौहार्द वाढवणे हा आहे.

सहभागी दल:

- सौदी अरेबियाची तुकडी**, रॉयल सौदी लँड फोर्ससचे 45 कर्मचारी प्रतिनिधित्व करतात.
- भारतीय लष्कराच्या तुकडीमध्ये** 45 जवानांचाही समावेश आहे, ज्याचे प्रतिनिधित्व ब्रिगेड ऑफ द गार्ड्स (मेकॅनाइज्ड इन्फंट्री) च्या बटालियनद्वारे केले जाते.

उद्दिष्ट:

- संयुक्त राष्ट्रांच्या चार्टरच्या अध्याय VII अंतर्गत अर्ध-वाळवंट प्रदेशात संयुक्त ऑपरेशनसाठी दोन्ही बाजूंच्या सैन्याला प्रशिक्षण देणे हे या सरावाचे प्राथमिक उद्दिष्ट आहे.

हा सराव **10 फेब्रुवारीपर्यंत** चालणार आहे.

वायुशक्ती-2024 सराव

- भारतीय हवाई दल **17 फेब्रुवारी 2024** रोजी जैसलमेर जवळ पोखरण एअर टू ग्राउंड रेंज येथे **वायु शक्ती-24 हा सराव** करेल.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- वायु शक्ती व्यायामाची शेवटची आवृत्ती **16 फेब्रुवारी 2019** रोजी झाली.
- वायु शक्ती भारतीय वायुसेनेच्या आक्षेपार्ह आणि बचावात्मक क्षमतेचे प्रदर्शन करेल, ज्यामध्ये दिवसा आणि रात्रीच्या दोन्ही ऑपरेशन्सचा समावेश आहे.
- या सरावात **भारतीय लष्करासोबतच्या संयुक्त कारवाईचे** प्रदर्शन केले जाईल.

सहभागी विमान:

- वैविध्यपूर्ण फ्लीट:** यावर्षी **121 विमाने** सहभागी होतील, ज्यात तेजस, प्रचंड आणि ध्रुव सारखी स्वदेशी विमाने, तसेच राफेल, मिराज-2000, सुखोई-30 MKI,

जग्वार, हॉक, C-130J, चिनूक, Apache, आणि Mi-17 यांसारखी इतर उल्लेखनीय विमाने असतील.

- आकाश आणि समर या स्वदेशी सर्फेस टू एअर वेपन सिस्टीम घुसखोरी करणाऱ्या विमानांचा माग काढण्याची आणि त्यांना मारण्याची क्षमता दाखवतील.

अहवाल व निर्देशक बातम्या

भारतातील महिला कामगारांच्या सहभागावरील सर्वेक्षण

- केंद्रीय श्रम आणि रोजगार मंत्रालय आणि महिला आणि बाल विकास मंत्रालयांनी महिलांचा श्रमशक्तीमध्ये सहभाग शोधण्यासाठी आणि वाढवण्यासाठी एक संयुक्त सर्वेक्षण सुरू केले आहे.
- केंद्रीय मंत्री स्मृती इराणी यांनी "विकसित भारतासाठी कार्याबलातील महिला" या विषयावर आयोजित कार्यक्रमादरम्यान ही घोषणा केली.

सर्वेक्षण उद्दिष्टे:

- या सर्वेक्षणाचे उद्दिष्ट देशभरातील कंपन्यांमध्ये महिला-अनुकूल पद्धतींच्या व्याप्तीचे मूल्यांकन करणे आहे.
- आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेसह आंतरराष्ट्रीय संस्थांनी व्यक्त केलेल्या चिंतेमुळे या उपक्रमाला चालना मिळाली आहे.

महिलांचा वाढता सहभाग :

- पीरियडिक लेबर फोर्स सर्व्हे (PLFS) मधील नवीनतम डेटा सकारात्मक कल दर्शवितो.
- 2017-18 मध्ये, महिलांचा सहभाग दर 23.3% होता आणि 2022-23 पर्यंत तो लक्षणीय वाढून 37% झाला आहे.

नियतकालिक श्रम बल सर्वेक्षण (PLFS)

- नॅशनल सॅम्पल सर्व्हे ऑफिस (NSSO) द्वारे आयोजित नियतकालिक श्रम बल सर्वेक्षण (PLFS) हा एक महत्वाचा उपक्रम आहे.
- हे त्रैमासिक सर्वेक्षण डेटा गोळा करण्यासाठी आणि राष्ट्रीय आणि राज्य स्तरावरील प्रमुख रोजगार आणि बेरोजगारी निर्देशकांशी संबंधित अंदाज तयार करण्यासाठी डिझाइन केले आहे.
- एप्रिल 2017 मध्ये PLFS लाँच करण्यात आले.

भारतातील हिम बिबट्याची संख्या: एक व्यापक चार वर्षांचे सर्वेक्षण

- भारतातील हिम बिबट्याच्या लोकसंख्येवर चार वर्षे चाललेल्या पहिल्या प्रकारच्या, अंदाज अभ्यासाचे परिणाम सार्वजनिक करण्यात आले.
- भारतात अंदाजे 718 हिम बिबट्या आहेत.

महत्वाचे मुद्दे:

- स्नो लेपर्ड पॉप्युलेशन असेसमेंट इन इंडिया (SPAI) उपक्रम 2019 मध्ये सुरू झाला.
- वर्ल्ड वाइड फंड फॉर नेचर-इंडिया, नेचर कॉन्झर्व्हेशन फाउंडेशन, म्हैसूर आणि वाइल्डलाइफ इन्स्टिट्यूट ऑफ इंडिया यांचा सहयोगात्मक प्रयत्नांचा समावेश आहे.
- डेहराडून स्थित वाइल्डलाइफ इन्स्टिट्यूट ऑफ इंडिया (WII), केंद्रीय पर्यावरण मंत्रालयाची स्वायत्त संस्था, वैयक्तिक मांजरींच्या संख्येचा अंदाज घेण्यासाठी सॉफ्टवेअर आणि सांख्यिकीय पद्धती वापरतात.

भौगोलिक वितरण

- लडाखमध्ये सर्वाधिक हिम बिबट्या (477), त्यानंतर उत्तराखंड (124), हिमाचल प्रदेश (51), अरुणाचल प्रदेश (36), सिक्कीम (21), आणि जम्मू आणि काश्मीर (9) यांचा क्रमांक लागतो.
- हे अंदाज भारतातील विविध पर्वतीय भूभागांमध्ये हिम बिबट्यांचे वितरण करण्यासाठी महत्त्वपूर्ण अंतर्दृष्टी प्रदान करतात.
- सध्याच्या अंदाजानुसार भारतातील हिम बिबट्याची लोकसंख्या जागतिक लोकसंख्येच्या 10% ते 15% इतकी आहे.

संरक्षण स्थिती आणि धोके

- IUCN लाल यादी स्थिती: असुरक्षित
- भारतीय वन्यजीव (संरक्षण) अधिनियम, 1972 च्या अनुसूची-1 प्रजातींमध्ये सूचीबद्ध
- प्रजातींना असलेल्या धोक्यांमध्ये मुक्त कुत्रे, मानव-वन्यजीव संघर्ष आणि शिकार यांचा समावेश आहे.

भ्रष्टाचार धारणा निर्देशांक (CPI), 2023

- 2023 साठी करप्शन परसेप्शन इंडेक्स (CPI) वर भारताची क्रमवारी 180 देशांपैकी 93 आहे.
- 2023 मध्ये भारताचा एकूण स्कोअर 39 होता, 2022 मध्ये 40 वरून किरकोळ घट झाली.
- 2022 मध्ये देशाचा क्रमांक 85 होता.

भ्रष्टाचार धारणा निर्देशांक (CPI):

- CPI हे वार्षिक मूल्यांकन आहे जे सार्वजनिक क्षेत्रातील भ्रष्टाचाराच्या त्यांच्या कथित स्तरांवर आधारित देशांचे मूल्यांकन करते.
- ट्रान्सपरन्सी इंटरनॅशनल, भ्रष्टाचाराशी लढा देणारी जागतिक गैर-सरकारी संस्था द्वारे प्रकाशित.

महत्वाचे मुद्दे:

- स्केल: देशांना 0 ते 100 च्या स्केलवर स्कोअर दिला जातो, जेथे उच्च स्कोअर कमी समजलेला भ्रष्टाचार आणि स्वच्छ सार्वजनिक क्षेत्र दर्शवते.

- **रँकिंग:** त्यांच्या स्कोअरच्या आधारावर, देशांना क्रमवारी दिली जाते, ज्यामध्ये सर्वात कमी भ्रष्टाचारी उच्च स्थानावर असतात.
- **डेटा स्रोत:** CPI भ्रष्टाचाराच्या पातळीचे मूल्यांकन करणाऱ्या संस्था आणि संस्थांचे सर्वेक्षण आणि मूल्यांकनांसह विविध स्रोतांकडून डेटा एकत्रित करते.
- **तज्ञांची मते:** यात सार्वजनिक क्षेत्रातील भ्रष्टाचाराच्या पातळीबाबत तज्ञ आणि व्यावसायिक नेत्यांची मते समाविष्ट आहेत.

डिसेंबरमध्ये कोअर सेक्टर उत्पादन वाढ 14 महिन्यांच्या नीचांकी पातळीवर आली

- भारतातील आठ प्रमुख क्षेत्रांतील उत्पादन वाढ डिसेंबरमध्ये 3.8% या 14 महिन्यांच्या नीचांकी पातळीवर घसरली.
- एका वर्षापूर्वीच्या 8.3% गती आणि नोव्हेंबर 2023 मध्ये 7.9% च्या सुधारित वाढीच्या तुलनेत ही लक्षणीय घट आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- इंडेक्स ऑफ कोअर इंडस्ट्रीज (ICI) मध्ये 20% वेटेजसह वीज निर्मिती डिसेंबरमध्ये 0.6% या आठ महिन्यांच्या नीचांकी पातळीवर पोहोचली.
- कच्च्या तेलाचे उत्पादन सलग दुसऱ्या महिन्यात आकुंचन पावले, 1% ने कमी झाले, जून 2023 नंतरची सर्वात तीव्र घट.
- कोळशाच्या उत्पादनात 10.6% वाढ झाली, सहा महिन्यांतील सर्वात कमी वर्ष-दर-वर्ष वाढ, परंतु उत्पादन एप्रिल 2023 पासून सर्वोच्च पातळीवर होते.
- सिमेंट उत्पादन नोव्हेंबरमध्ये 4% आकुंचनातून पुन्हा वाढले, डिसेंबरमध्ये 1.3% ने वाढले.

बद्दल:

- आर्थिक सल्लागाराचे कार्यालय, उद्योग आणि अंतर्गत व्यापार प्रोत्साहन विभाग आठ प्रमुख उद्योगांचा निर्देशांक (ICI) जारी करतो.
- ICI निवडलेल्या आठ प्रमुख उद्योगांमध्ये उत्पादनाची एकत्रित आणि वैयक्तिक कामगिरी मोजते उदा. कोळसा, कच्चे तेल, नैसर्गिक वायू, रिफायनरी उत्पादने, खते, पोलाद, सिमेंट आणि वीज.

औद्योगिक उत्पादन निर्देशांक (IIP) मध्ये समाविष्ट केलेल्या वस्तूंच्या वजनाच्या 40.27% आठ प्रमुख उद्योगांचा समावेश आहे.

खेळ बातम्या

ऑस्ट्रेलियन ओपन

- रोहन बोपण्णाने मॅथ्यू एबडेनच्या साथीने ऑस्ट्रेलियन ओपनमध्ये पुरुष दुहेरीत ऐतिहासिक विजय मिळवला.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- 43 वर्षांचा बोपण्णा ओपन युगात ग्रँड स्लॅम जेतेपद पटकावणारा सर्वात वयस्कर खेळाडू ठरला.

बद्दल:

- ऑस्ट्रेलियन ओपन, सुरुवातीला ऑस्ट्रेलियन चॅम्पियनशिप म्हणून ओळखले जायचे, 1905 मध्ये सुरू झाले.
- 1969 मध्ये ऑस्ट्रेलियन ओपन असे नामकरण करण्यात आले, ही सर्वात जुनी ग्रँड स्लॅम स्पर्धा आहे.
- ही स्पर्धा दरवर्षी दोन आठवडे चालते, जानेवारीच्या शेवटच्या शनिवार व रविवार रोजी झालेल्या फायनलसह समाप्त होते.
- मेलबर्न पार्क, मेलबर्न, ऑस्ट्रेलिया येथे स्थित एक प्रमुख क्रीडा संकुल, ऑस्ट्रेलियन ओपनसाठी होस्टिंग स्थळ म्हणून काम करते.
- ऑस्ट्रेलियन ओपनमध्ये पाच प्राथमिक स्पर्धांचा समावेश आहे: पुरुष एकेरी, महिला एकेरी, पुरुष दुहेरी, महिला दुहेरी आणि मिश्र दुहेरी.
- ऑस्ट्रेलियन ओपन हे कोणत्याही कॅलेंडर वर्षातील उद्घाटन ग्रँड स्लॅम स्पर्धेचे प्रतिष्ठित विजेतेपद आहे.
- ऑस्ट्रेलियन ओपन ही हार्ड कोर्टवर खेळली जाणारी एकमेव ग्रँड स्लॅम स्पर्धा आहे.

विज्ञान आणि तंत्रज्ञान बातम्या

इस्रोचा इनसॅट-3डीएस उपग्रह

- भारतीय अंतराळ संशोधन संस्थेने (ISRO) श्रीहरिकोटा येथील सतीश धवन अंतराळ केंद्रातील प्रक्षेपण बंदरावर इनसॅट-3डीएस उपग्रहाला हिरवा झेंडा दाखवला.
- पुढील महिन्यात GSLV F14 बोर्डवर लॉन्च होणार आहे.

उद्दिष्टे आणि महत्त्व:

- विद्यमान इनसॅट-3डी आणि 3DR उपग्रहांना (जे हवामान निरीक्षणात मदत करतात) सेवांची सातत्य देण्यासाठी डिझाइन केलेले विशेष हवामान उपग्रह.
- इन्सॅट प्रणालीच्या क्षमतांमध्ये लक्षणीय वाढ करण्याचे उद्दिष्ट आहे.

प्रगत पेलोड:

- अत्याधुनिक पेलोड्समध्ये सहा-चॅनेल इमेजर आणि 19-चॅनेल साउंडर मेटिऑरॉलॉजी पेलोड्स समाविष्ट आहेत.

- कम्प्युनिकेशन पेलोड, डेटा रिले ट्रान्सपॉन्डर (डीआरटी), आणि उपग्रह-सहाय्यित शोध आणि बचाव (एसएस अँड आर) ट्रान्सपॉन्डर.
- डीआरटी इन्स्ट्रुमेंटला हवामान आणि समुद्रशास्त्रीय डेटा प्राप्त होतो, ज्यामुळे हवामानाचा अंदाज घेण्याची क्षमता वाढते.
- एसएस अँड आर ट्रान्सपॉन्डरचा समावेश त्रास सिग्नल/सूचना रिले करण्यासाठी, जागतिक शोध आणि बचाव सेवा सुलभ करण्यासाठी.

विविध बातम्या

लाफिंग गुल (ल्युकोफेयस एट्रिला)

देशात प्रथमच दर्शन:

- लाफिंग गुल हा उत्तर अमेरिकेतील स्थलांतरित पक्षी देशात प्रथमच सापडला आहे.
- कासारगोड जिल्ह्यातील चित्तारी मुद्यावरील दृश्ये नोंदवली गेली.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- हसण्यासारख्या अनोख्या कॉल्ससाठी ओळखल्या जाणाऱ्या, हसणाऱ्या गुलने उत्तर अमेरिकेपासून केरळच्या किनारपट्टीपर्यंत हजारो किलोमीटरचा प्रवास केला.

विविध पक्षी लोकसंख्येमध्ये ओळख:

- तपकिरी-डोके असलेल्या गुलपेक्षा लहान, गडद वरचा भाग, काळे पाय, लांब झुकणारे बिल, आणि डोक्याच्या मागील बाजूस गडद धब्बा यासारख्या वैशिष्ट्यांसह.

भारतातील पक्षी प्रजातींच्या संख्येत योगदान:

- या शोधामुळे भारतात आढळणाऱ्या पक्ष्यांच्या एकूण प्रजातींची संख्या 1,367 वर पोहोचली आहे.
- कासारगोड जिल्ह्याचा राज्याच्या एकूण 554 प्रजातींमध्ये 400 प्रजातींचा वाटा आहे.

संवर्धन स्थिती:

- IUCN रेड लिस्टमध्ये सर्वात कमी चिंता (LC), कारण प्रजातींची लोकसंख्या मोठी आणि स्थिर आहे.

भारताचे युनेस्को जागतिक वारसा नामांकन

- भारताने 2024-25 च्या युनेस्कोच्या जागतिक वारसा यादीमध्ये समाविष्ट करण्यासाठी "मराठा मिलिटरी लँडस्केप" नामांकन केले आहे.
- हे नामांकन मराठा राजवटीत सामरिक लष्करी सामर्थ्य दर्शविणाऱ्या किल्ल्यांच्या नेटवर्कवर प्रकाश टाकते.

नामांकित किल्ल्यांची यादी:

- या नामांकनात समाविष्ट असलेल्या 12 किल्ल्यांमध्ये साल्हेर, शिवनेरी, लोहगड, खांदेरी, रायगड, राजगड, प्रतापगड, सुवर्णदुर्ग, पन्हाळा, विजयदुर्ग आणि महाराष्ट्रातील सिंधुदुर्ग आणि तामिळनाडूमधील जिंजी यांचा समावेश आहे.

महत्त्व:

- "मराठा मिलिटरी लँडस्केप" 17व्या आणि 19व्या शतकादरम्यान विकसित झाले.
- हे लँडस्केप मराठा राज्यकर्त्यांनी कल्पना केलेली अपवादात्मक तटबंदी आणि लष्करी व्यवस्थेचे प्रतिनिधित्व करतात.
- किल्ले पदानुक्रम, स्केल आणि टायपोलॉजिकल वैशिष्ट्यांमध्ये भिन्न आहेत, जे विशिष्ट लँडस्केपसह एकात्मता प्रतिबिंबित करतात - सह्याद्री पर्वतरांगा, कोकण किनारा, दख्खनचे पठार आणि पूर्व घाट.

एरविकुलम राष्ट्रीय उद्यान

- निलगिरी तहरच्या बछ्ज्याच्या हंगामासाठी 1 फेब्रुवारीपासून उद्यान बंद केले जात आहे.
- हा वार्षिक बंद त्यांच्या प्रजननाच्या काळात धोक्यात आलेल्या निलगिरी तहरच्या संरक्षण आणि संवर्धनासाठी आवश्यक आहे.

एरविकुलम राष्ट्रीय उद्यानाचे विहंगावलोकन:

- 1978 मध्ये स्थापित, एरविकुलम राष्ट्रीय उद्यान हे केरळमधील पहिले राष्ट्रीय उद्यान आहे.
- मूलतः धोक्यात असलेल्या निलगिरी तहरच्या संरक्षणासाठी तयार करण्यात आलेले, ते विविध वनस्पती आणि जीवजंतूना आधार देणाऱ्या वैविध्यपूर्ण परिसंस्थेत विकसित झाले आहे.
- उद्यानाचे नाव नीलाकुरिंजीच्या फुलाच्या नावावरून ठेवण्यात आले आहे, जे दर 12 वर्षांनी येणाऱ्या निव्व्या फुलांसाठी ओळखले जाते.

भूगोल:

- कन्नन देवन हिल्समध्ये स्थित, पश्चिम घाट पर्वतराजीचा एक भाग.
- उद्यानात कोणत्याही मोठ्या नद्या वाहत नाहीत, परंतु असंख्य बारमाही प्रवाह एकमेकांना छेदतात, अखेरीस पेरियार आणि कावेरी नद्यांच्या उपनद्या बनतात.
- लक्कोम धबधबा, एक आकर्षक नैसर्गिक वैशिष्ट्य, उद्यानाच्या हद्दीत वसलेले आहे.
- अनामुडी, दक्षिण भारतातील सर्वात उंच शिखर 2,695 मीटर, हे उद्यानाचे प्रमुख वैशिष्ट्य आहे.

जागतिक पाणथळ प्रदेश दिवस 2024

- पाणथळ प्रदेशांचे महत्त्व आणि त्यांच्या संवर्धनाबाबत जागरूकता निर्माण करण्यासाठी दरवर्षी **2 फेब्रुवारी** रोजी जागतिक पाणथळ दिवस पाळला जातो.
- हा दिवस **1971 मध्ये रामसर, इराण येथे रामसर कन्व्हेंशन ऑन वेटलँड्स** दत्तक घेतल्याच्या वर्धापन दिनानिमित्त आहे, जो जगभरातील पाणथळ प्रदेशांचे संरक्षण आणि शाश्वत वापर करण्याच्या उद्देशाने एक आंतरराष्ट्रीय करार आहे.
- भारत** देखील रामसर अधिवेशनाचा भाग आहे आणि गटातील सर्वात सक्रिय खेळाडूंपैकी एक आहे.
- अलीकडे, भारतातील पाणथळ प्रदेशांची संख्या **75 वरून 80** पर्यंत वाढली आहे.

थीम:

दरवर्षी जागतिक पाणथळ दिवसाची थीम बदलून पाणथळ जमीन संवर्धन आणि व्यवस्थापनाच्या विविध पैलूंवर लक्ष केंद्रित केले जाते. त्याचप्रमाणे, जागतिक पाणथळ क्षेत्र दिन 2024 ची थीम 'वेटलँड्स आणि मानवी कल्याण' आहे.

मार्तंड सूर्य मंदिर

- अलीकडेच, कमी ज्ञात हिंदुत्व गटाच्या सदस्यांनी **भारतीय पुरातत्व सर्वेक्षण (ASI) संरक्षित मार्तंड सूर्य मंदिरात** जबरदस्तीने प्रवेश केला, ज्यामुळे मंदिराच्या सुरक्षेबाबत चिंता निर्माण झाली.

बद्दल:

ऐतिहासिक महत्त्व

- करकोटा राजघराण्यातील राजा ललितादित्य मुक्तपिदा याने 8व्या शतकात** बांधलेले, मार्तंड सूर्य मंदिर हे शासकाच्या राजकीय महत्त्वाकांक्षा आणि भव्य बांधकामाद्वारे आपला अधिकार प्रदर्शित करण्याच्या इच्छेचा पुरावा आहे.
- काश्मिरी वास्तुकला** प्रतिबिंबित करणारे, मंदिर अखंडपणे ग्रीक, रोमन, इराणी आणि भारतीय शैली एकत्र करते, त्याच्या भव्यतेसाठी आणि कलात्मक उत्कृष्टतेसाठी साजरा केलेला उत्कृष्ट नमुना तयार करते.
- एका पठारावर वसलेले, मंदिर चित्तथरारक दृश्ये देते, **अंगणाने वेढलेल्या कॉलोनेड मंडपाप्रमाणे** डिझाइन केलेले आहे.
- सूर्य देवाला** समर्पित मध्यवर्ती मंदिर, मूळतः **84 लहान देवस्थानांनी** वेढलेले, देवता, खगोलीय प्राणी आणि पौराणिक आकृत्यांसह हिंदू पौराणिक कथांमधील दृश्ये दर्शविणारे गुंतागुंतीचे कोरीव स्तंभ आहेत.

- उल्लेखनीय म्हणजे **ग्रीक, गंधारन, गुप्त आणि चिनी वास्तुशैलींचा** प्रभाव आहे, ज्यामुळे या प्रदेशाचे सांस्कृतिक आत्मसातत्व प्रतिबिंबित करणारे अनोखे संलयन निर्माण झाले आहे.

थंथाई पेरियार वन्यजीव अभयारण्य

- तामिळनाडू सरकारने अधिकृतपणे **थंथाई पेरियार वन्यजीव अभयारण्य राज्यातील 18 वे वन्यजीव अभयारण्य म्हणून घोषित केले.**
- बरगुर हिल्स, इरोड जिल्ह्यातील** 80,114.80 हेक्टर राखीव जंगलांचा समावेश आहे.

भौगोलिक महत्त्व:

- निलगिरी बायोस्फीअर रिझर्व्हला कावेरी दक्षिण वन्यजीव अभयारण्याशी** जोडणारा एक महत्त्वपूर्ण कॉरिडॉर म्हणून कार्य करते.
- निलगिरी येथे पश्चिम घाटात विलीन होऊन पूर्व घाटात मोक्याचे स्थान आहे.

संवर्धनात भूमिका:

- सत्यमंगलम व्याघ्र प्रकल्प (STR) ला माले महाडेश्वरा हिल्स व्याघ्र प्रकल्प** आणि कावेरी वन्यजीव अभयारण्य यांना जोडणारा कॉरिडॉर म्हणून कार्य करते.
- राष्ट्रीय व्याघ्र संवर्धन प्राधिकरणाद्वारे व्याघ्र कॉरिडॉर म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या व्यवहार्य वाघांची संख्या राखण्यात ती महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावते.
- हा निलगिरी हत्ती रिझर्व्हचा एक भाग आहे, हत्ती आणि भारतीय गौरांसह मोठ्या शाकाहारी प्राण्यांची निरोगी लोकसंख्या आहे.

Adda247

Maharashtra ka mahapack

Live classes, Test series
Recorded videos, E-books

MPSC (राज्यसेवा) MPSC (संयुक्त) महाराष्ट्र पोलीस तलाठी, वनरक्षक, कृषी विभाग महानगर पालिका नगर परिषद, जिल्हा परिषद, SSC & ALL OTHER STATE EXAM